

erant, etc. : sensus igitur prædictorum verborum est, mortem Agag non fuisse dilatam, sed statim, ibi, in eodem loco, et respiciente Domino, eum occisum esse. Ergo.

Inst. 5º. Illa religio Deo est indigna, quæ odium proximi et ultionem expresse permittit : atqui religio Mosaica odium proximi et ultionem expresse permittit. 1º Odium proximi; dixit enim Christus, Matth. v, 43 : *Audistis quia dictum est : Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum.* 2º Ultionem; nam in Deut. xix, 21, dicitur : *Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, exiges.* Ergo.

R. Nego min. quoad utramque partem. 1º Religio Mosaica non approbat odium proximi : nam datur præceptum diligendi proximum sicut nosmetipsos, et insuper Deus per Moysen dicit in Lev. xix, 18 : *Non quæras ultionem nec memor eris injuriæ civium tuorum.* Et in Exod. xxiii, 4 et 5 : *Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum; si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo.* Hæc autem conciliari non possunt cum odio etiam inimici.

Verba autem ista, *odio habebis inimicum tuum*, nullibi leguntur in Pentateucho, nihil ergo contra legem Moysis probant. Plurimi contendunt ea legi addita fuisse per Pharisæos; legebant enim : *Diliges amicum tuum sicut teipsum*, et inde sic concludebant : *et odio habebis inimicum tuum.* Hunc errorem reformat Christus, dicendo : *Diligite inimicos vestros*, Matth. v, 44. Alii volunt prædicta verba a Deo prolata fuisse, et per traditionem oralem transmissa; sed relativa erant tantum ad populos Chanaanæos qui, ex jussu Dei, sine misericordia exterminandi erant : at in ea hypothesi nihil contra religionem Mosaicam inferri potest. Ergo.

2º Pœna talionis, *animam pro anima, oculum pro oculo*, etc., a nomine adjectivo *talis* sic dicta, eo sensu intelligenda est ut a magistratibus, non vero a privatis infligenda sit. 1º Enim Deus ultionem sibi reservat, Deut. xxxii, 35 : at frustra ultionem sibi reservasset, si

unusquisque jus habuisset pœnam talionis propria auctoritate infligendi. 2º In tota serie librorum Veteris Testamenti non legimus privatos hanc exercuisse facultatem, nec eam nunc exercent Judæi. Ergo.

3º Hæc pœna non est accipienda physice, quia reus talem semper de facto subiisset pœnam qualem intulisset, sed moraliter pro determinatione pœnæ quam judices infligere tenebantur; sæpe enim impossibile erat pœnam omnino similem inferre, vulnus pro vulnere, fracturam pro fractura, præsertim habita ratione diversitatis sexus, ætatis, virium, complexionis, etc.; cum tamen expediret judices communem habere regulam, ex qua per proportionem, ex æquo et bono, ut aiunt, determinarent pœnam infligendam, Moyses prædictas condiciones illis constituit. Ergo.

Inst. 6º. Juxta hanc interpretationem, nulla in hoc esset oppositio inter doctrinam Moysis et doctrinam Christi : atqui tamen hoc falsum est, juxta hæc Christi verba : *Audistis quia dictum est : Oculum pro oculo, dentem pro dente; ego autem dico vobis, non resistere malo*, Matth. v, 38. Ergo.

R. Nego maj. Non solum enim Christus tradit præceptum justitiæ, sicut fecerat Moyses, sed dat consilium perfectionis, *non resistere malo*, id est, tibi injuriam facienti : *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram.* Ergo.

Inst. 7º. In decursu librorum Veteris Testamenti, frequenter leguntur desideria ultionis et gravissimæ imprecationes, v. g., in Ps. cviii. Ergo.

R. 1º. Juxta multos Scripturæ interpretes, imprecationes quæ passim in libris sacris leguntur, sunt prædictiones futurorum malorum quæ peccatoribus obventura erant : in hebraica lingua præsens et futurum sæpe eodem modo exprimuntur. Sic B. Petrus testatur, Act. i. 20, Deum per os David sub figura imprecationis apostasiam Judæ Iscariotis prænuntiasse : *Episcopatum ejus accipiat alter.* Ergo.

R. 2º. Dist. ant. Et illæ imprecationes ex odio peccati

et zelo gloriæ Dei procedebant, *concedo*; ex odio personarum, *nego maj.* Cum enim lex odium et vindictam personalem prohibeat, si prædicti viri mala ex desiderio ultionis personalis imprecati essent, non laudarentur velut sancti: ergo ex odio peccati et zelo gloriæ Dei sic agebant: porro imprecationes sic intellectæ nihil habent inordinatum; peccatores enim in peccato obdurati, veritatem impugnantes, Deo oppositi ipsiusque inimici, gravissimis digni sunt pœnis: ergo.

Obj. 2°. Lex Mosaica exigebat ut Israelitæ gentes sibi vicinas exterminarent: atqui lex hujusmodi Deo est indigna: ergo.

R. Nego min. Milites qui jussu regis malefactores interficiunt, non reputantur injusti: ergo a fortiori qui ex mandato Dei peccatores ad mortem juste damnatos exterminant, crudeles reputari non debent: at Israelitæ, ex mandato Dei et tanquam ipsius ministri, Chanaanæos exterminabant: Deus quippe septem illas gentes, propter abominanda earum flagitia, ad interuersionem damnauerat, ut nomen ejus *sanctum et terribile* glorificaretur, et populum suum tali severitatis exemplo ab idololatria efficacius deterreret. Ergo.

Cæterum, his gentibus exceptis, leges Judæorum nihil habebant juri gentium oppositum; imo commendant præcipiuntque humanitatis officia, erga hospites et advenas: *Si habitaverit advena in terra vestra et moratus fuerit inter vos, non exprobetis ei: sed sit inter vos quasi indigena, et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis et vos advenæ in terra Ægypti, Lev. xix, 33.* Ergo.

Obj. 3°. Quidquid a Deo venit sapientissimum esse debet: atqui leges politicæ Moysis plures continent dispositiones consuetis sapientiæ regulis adversas, v. g., præceptum agros non serendi et vineas non putandi septimo anno, Lev. xxv. 4; condonationem omnium debitorum in annis Jubilæi, ibidem, x, 10. Talia sunt etiam præcepta de alieno in civem non recipiendo, nisi duræ circumcisionis legi se submitteret, de commercio cum extraneis non habendo: unde factum est gentem Hebræam

aliarum gentium odia et arma in se concitavisse; ergo illæ leges a Deo non veniunt.

R. Nego min. Nedum enim illæ leges sint absurdæ, ut placuit *Voltaire*, sapientia legibus Ægyptiorum, Assyriorum, Atheniensium, Lacedæmoniorum et etiam Romanorum longe præstant; sapientia enim legum politicarum in eo consistit, ut populus prosperitate fruatur, sit numerosus, robustus, ab extraneis nihil timendum habeat, vera felicitate gaudeat, et in eo statu permaneat: at talis semper fuit populus Israeliticus, quamdiu mandata Dei custodivit, ut ex historia ejus constat; nullus namque fuit populus in antiquitate qui tanto tempore in eodem statu prosperitatis et felicitatis permanserit; si gravissimas interdum passus est calamitates, eas non suis legibus, sed suis peccatis tribuere debet, divina testante auctoritate.

Exempla in objectionem nobis opposita plus pro nobis quam contra nos probant,

1° Inconcussis monumentis constat gentem Israeliticam semper fuisse numerosissimam, pro extensione regionis Palæstinæ, et non plus expertam fuisse famem quam cæteræ gentes: septimus ergo annus requiectionis numero populi non nocebat. Moyses autem, nisi hoc futurum certo novisset, non ausus esset talem præcipere requiectionem, quia timendum fuisset ne populus fame periret: perpetua igitur abundantia, quæ septimi anni sterilitatem supplevit, ut jure haberi debet miraculum. Ergo 1°.

2° Condonatio debitorum in anno Jubilæi maximæ erat utilitatis; inde enim fiebat ut ea terræ divisio, quæ primitus facta fuerat, eadem semper remaneret, familiæ debitis ultra modum crescentibus non gravarentur, et pauperes sublevarentur; anno quippe Jubilæi appropinquante, non minus tenebantur divites commodare pauperibus id quo indigebant, Deut. xix, 9; hinc radix cupiditatis resecebatur.

3° Cum Israelitæ in peculiarem coalescere deberent populum, sua religione, suis moribus et legibus ab aliis populis segregatum, prohibuit Moyses ne cum alienige-

nis communicarent, eorum consuetudinibus idolatricis participando : at commercium, prout illud nunc intelligimus, nec prohibuit, nec præcepit, parum de illo curavit, quia nationi agricolæ et abundantem fructuum terræ copiam colligenti necessarium non erat.

4° Præscripsit quidem Moyses ut advena non recipere-
tur in civem, nisi prius circumcideretur, et hoc non mirum; volebat enim gentem suam religiosam simul et politicam esse; ergo exigere debuit ut, qui membrum hujus societatis fieri vellet, legibus ejus religiosis et politicis se submitteret.

Si odia cæterarum gentium in se concitaverint Judæi, inde concludere licet divinam esse eorum legem; 1° quia tam firmiter ei adhærere non potuerunt, nisi credendo vera esse facta quibus nititur; 2° quia gens parva, cæteris odibilis, sola Dei assistentia per tot sæcula perseverare potuit. Ergo.

Obj. 4°. Prodigia in Pentateucho narrata, via naturali explicari possunt; v. g., solerter Israelitæ trajecerunt mare Rubrum secus littus tempore fluxus, et Ægyptii eos persequentes a redeunte æstu correpti submersi sunt, etc. Ergo.

R. Nego ant. et ejus probationem. Circumstantiæ enim alicujus facti ab ipso separari non debent; at transitus maris Rubri, prout in Exodo describitur, via naturali explicari non potest, sed insigne fuit miraculum. 1° Enim aquæ in duas partes hinc et inde divisæ sunt, et instar muri steterunt; fluxus maris aquas sic dividere non potuit.

2° Æstum maris non ignorarunt Hebræi, nec igitur circa tale factum a Moyse decipi potuerunt: attamen constanter persuasum habuerunt transitum maris Rubri, cujus erant testes oculati, maximum fuisse miraculum. Ægyptii nec æstum maris, nec ipsius horam ignorabant: quomodo ergo in viam adeo periculosam ausi fuissent se committere? quomodo sic omnes periissent? incredibile est æstum tam vehementer rediisse ut nullus fugere posset.

3° Si Moyses et Israelitæ ope æstus mare naturaliter trajecissent, ut volunt adversarii, certe in extremitate, prope isthmum Suez: at ille transitus effici non potuit per spatium ibi ab aquis relictum; per sex enim horas aquæ paulatim decrescunt, et statim per alias sex horas paulatim redeunt, ita ut ad summum spatium ducentorum passuum latitudinis per sex horas maneat siccum: sed plus quam duo millia millium, inter sex horas, per tale spatium a littore ad littus transire non potuerunt cum curculis, jumentis suis et omni suppellectili necessaria.

4° In Josue, iv, 22, legitur: *Per arentem alveum transiit Israel Jordanem istum, siccante Domino vestro aquas ejus in conspectu vestro, donec transiretis; sicut fecerat prius in mari Rubro, quod siccavit donec transiremus.* Eodem modo igitur Hebræi transierunt mare Rubrum quo postea Jordanem: atqui non transierunt Jordanem ope fluxus et refluxus: ergo.

Notandum est deistis non sufficere unum aut alterum Pentateuchi prodigium via naturali explicare; modo unum sit divinum, omnia sunt divina, quia Deus doctrinam impostorum aliquo miraculo confirmare non potest; porro multa sunt prodigia in Pentateucho descripta quæ ne tentarunt quidem deistæ via naturali explicare.

Præterea, non tantum substantia factorum, sed omnes illorum circumstantiæ explicandæ forent: v. g., quomodo decem plagæ subito et inter paucos dies affligerint Ægyptum; quomodo hæc a Moyse prævisa et prædicta fuerint; quomodo illæ plagæ, dum cunctos afficiebant Ægyptios, Israelitas inter eos degentes non tangebant, etc.; evidens est has circumstantias modo naturali explicari non posse: ergo denique, etc. Vide Dissertationem D. Calmet sur le passage de la mer Rouge; *Bullet*, t. 1; *Bergier*, t. vi.

Josephus, Strabo et Plutarchus narrant Alexandrum cum suo exercitu mare Pamphiliæ pedibus trajecisse; an pedibus siccis? non affirmant, sed dicunt e contra Alexandrum secus littus iter fecisse et exercitum ejus

aquam usque ad medietatem corporis habuisse : igitur transitus iste fuit naturalis, et nulla est paritas.

CAPUT TERTIUM.

DE DURATIONE RELIGIONIS MOSAICÆ.

Cum Judæis huc usque pugnavimus adversus incredulos, communes hostes nostros; nunc autem contra ipsos Judæos arma conversuri sumus, et examinabimus 1° an religio Mosaica abrogari debuerit; 2° an de facto sit abrogata.

ARTICULUS PRIMUS.

AN RELIGIO MOSAICA ABROGARI DEBUERIT.

Notandum in religione Mosaica duas distingui partes, unam naturalem et alteram positivam. Pars naturalis, quæ etiam moralis dicitur, ea continet dogmata et præcepta quæ sola ratione prout eam habemus in præsentis statu, in essentiis rerum fundata deprehenduntur, v. g., unitatem Dei, cultum illi exhibendi necessitatem, animæ immortalitatem, præmia virtutis et pœnas vitii in altera vita, Decalogi præcepta, etc. Pars positiva, quæ et cæremonialis seu ritualis vocatur, omnes complectitur leges et cæremonias quæ ex libero Dei arbitrio fuerunt institutæ, v. g., tabernaculi exstructionem, levitarum distributionem, sacerdotum ordinem et consecrationem, diversa sacrificiorum genera, victimarum purificationem, festorum aliorumque hujusmodi instituta, formas et modos. Hæc religionem Mosaicam ut talem constituunt; in his enim præcise consistit peculiare fœdus quod Deus per ministerium Moysis cum Hebræis constituit. Pars namque altera, cum ab essentiis rerum pendeat

non fuit instituta, nec finem habitura est; nec necessario debet esse pars religionis veræ, quæcumque sit.

Itaque de abrogatione religionis Mosaicæ tractantes, quæstionem non movemus de parte ejus naturali, sed tantum de parte positiva et cæremoniali.

PROPOSITIO PRIMA.

Religio Mosaica non erat in perpetuum duratura, sed in ordine divinatorum decretorum abrogari debuit.

Prob. 1° Religio Mosaica evidenter erat localis; nam in ea multæ erant leges quæ uni tantum genti et non valde numerosæ convenire poterant: talis erat obligatio sæpius eundi Jerusalem, ibi festa celebrandi, sacrificia et primitias offerendi, primogenitos præsentandi, coram sacerdotibus se sistendi, etc.: atqui locales illæ leges certo erant abrogandæ; centies enim in Prophetis clare prænuntiatur vocatio gentium, divisionis inter eas et Israellem existentis destructio, ut unus esset populus: ergo.

2° Ad essentiam religionis Mosaicæ pertinebat ut sacerdotes de familia essent Aaron, et in solo templo Jerusalem offerrentur sacrificia: atqui ex pluribus Prophetarum oraculis hæc erant abroganda; in Isaia enim, LXVI, 21, legitur: *Et assumam ex eis (gentibus) in sacerdotes et levitas.*

In Daniel, IX, 26: *Civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio..... et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.*

Is. XIX, 19: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti..... clamabunt ad Dominum a facie tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos.*

Malachia, I, 10: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et munus non suscipiam de manu vestra; ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et*